

Kevés olyan színpadi műfaj van, amely olyan mély gyökerekből él s merít magának mindig újra erőt, mint az olasz vígjáték. A commedia dell'arte fejlődése után ez a színpadi játék nemcsak egy sajátos hangot és légkört, de sajátos figurákat és helyzeteket is meghonosított a színpadon — és ezek úgy ismétlődnek, mintha a színész éppen csak kosztümöt váltott volna az évszázadok során.

Goldoni mintegy hatszáz vígjátéka nem mult el nyomtalanul. Az a tény, hogy még ma is jónéhány műve él az olasz színpadokon, kétségtelen, hogy mindig jelenvaló hatásként áll a szerzők előtt, a legújabbak előtt is. akik már az olasz újrealizmus neveltjei.

Mint ahogy az új olasz film, úgy az új olasz vígjáték is a maga nemében eredeti hangot hozott magával. A valóság merész és érdekes megközelítésének egy különös fajtája ez, meglepő, megtorpanító, őszinteségében néha olyan mélyreható, hogy az ember hol csodálkozva, hol pedig fokozódó érdeklődéssel nézi az előtte bonyolódó színpadi játékot.

A szubotocai Népszínház színpadán most egy ilyen hangszerelésű olasz színpadi szerzővel találkoztunk. Eduardo De Filippo „Vannak még kísértetek” című vígjátéka — a szerző megjelölése szerint — napjainkban játszódik le Nápolyban. Tehát nem az olasz mult, hanem az olasz jelen szólal meg, a váltakozó színpadok előtt a vígjáték görbetükrében mozgó alakokkal, de elég hitelesen és a szerző merész megfogalmazásában (helyenként kissé erős karikírozással) kendőzetlenül.

A régi kastély csak egy jó ürügy ahhoz, hogy a letűnő életformát a maga változataiban az ódon falak között megjelenítse. Az életbe kapaszkodó polgár mindenbe belekapaszkodik; még abba is, hogy egy régi kastélyt modern panzióvá változtasson át s ez az idegenforgalmi attrakció jelentsen számára gondtalan megélhetést. Mindenki fut elérhetetlen álma után, amit az ellentmondásokban élő társadalomban nem tud megelni. A férj a pénz után, hogy egy új, szép otthon berendezésével megnyerje magának felesége szerelmét (és persze a maga kényelmét is), a jőpénzű, kiábrándult férj a szerelem után, a vidéki elveszett tehetség az érvényesülés után, a haszonleső házmester a könnyű pénzszerezés lehetőségei után; vagy ahogy a szerző mondja ironikus hangon: vergődő, elveszett, nyugtalan, szomorú, gonosz, görnyedő és árva lelkek küzdelme ez a játék, olyannyira, hogy a néző arcán a kacagás után megfagy a mosoly, majd arca ismét földerül, mert a küzdőket vagy vergődőket nem sajnálja, csak elítélni tudja őket.

Ezt teszi maga a szerző is, amikor főhőse a zárójelenet reflektorfényében előbb boldogan számolja a házassági háromszögből ölébe hullott pénzt, majd rádöbben arra (a férj), hogy a könnyen jött pénzt nem a szellemek szerencsés véletlene hozza, hanem a felesége eladott szerelme s ez minden lírát, minden nyugalmas percet és minden ízes falatot nagyon megkeserít.

Érdekes és izgalmas föladatot jelent egy ilyen szintpadi játék a rendező számára is. V a r g a István — a bemutatón úgy tűnt — fölismerte Filippo sorokközötti értékeit is, kibányászott belőle, amit csak lehetett és élénk tárta. Persze, azt a szempontot is szem előtt kellett tartania, hogy a széles közönségnek szól s nemcsak azoknak, akik a finomságok művészi árnyalatait is megérik. Így és ezért került bele a játékba a vaskos humor, a túlhajtott komédiázás, (a félelem groteszk és olykor szinte gyerekesen naív ábrázolása, vagy a vidéki „művész” szinte kabarészerű pipiskedései), és a szövegmondás tréfás szertelensége is. Egyébként a rendező tipológiája ezuttal meglepően eredeti és találóan megkapó alakokkal népesítette be a színpadot. Ha ehhez hozzáveszünk még Brankovics Aurélia szellemes díszletterveit, benne az olasz vígjáték már jólismert és ügyesen fölhasználta elemeit, akkor a teljességre való törekvésről már fenntartás nélkül beszélhetünk.

A szereplők játékában a fennebb vázolt művészi elgondolás tükröződött, helyenként persze némi hullámmal is. F e j e s György Pasquale vergődő lelkét ábrázolva humorérzékének minden skáláját kijátszotta itt és sokszor annyira emberi volt, hogy játékába teljesen belefedeztünk. Ezért — nem lett volna szüksége a túlszéles gesztusokra. A darab igazi alaphangját, úgy gondoljuk szerző mélyebb elgondolása szerint is, legmegfelelőbben a harmadik fölvonásban találta meg.

A másik jelentősebb szerep és egyben egyik legjobb alakítás is ezen a színházi estén C z e c h e Gusztáv volt. Házmostere egyáltalán nem volt szintpadi kellekkel megrakott alak; emberformálásában egészen egyszerű eszközökkel élt, játékban, maszkban, dikcióban is, de egyszerűsége egy pillanatig sem vált egyhangúvá, mert mindig újabb és újabb színeket loptak bele a változatok.

A női szereplők közül T ó t h Éva Máriaja színpadilag mutatós, de ugyanakkor kissé teatrális volt a főlöleges gesztusokban; B o c s k o v i c s Rózi Armidája egyetlen nagy jelenetében túlfokozta a vidéki képzelt tehetség megnyilatkozásait; J u h á s z Anna eszelős asszonya mértéktartásban elég fegyelmezett volt, ha ugyan ilyen szerepkörre a mértékek egyébkénti föloldása mellett a mértéktartás alkalmazható... Szilágyi László és Godányi Zoltán a kisebb szerepek földolgozásához is komoly munkával láttak, Mamuzich István és Balázs István pedig olyan két mellékalakot formált, amelyre igazán kevés a szokványos dicsérő jelző, mert a dekorumszerű pusztá jelenítésnél sokkal többet nyújtotak. Jó, ha egy színháznál nemcsak a vezető színészekről, de az epizód szereplőkről is lehet szólni.